

Listy v hlbokých prúdoch

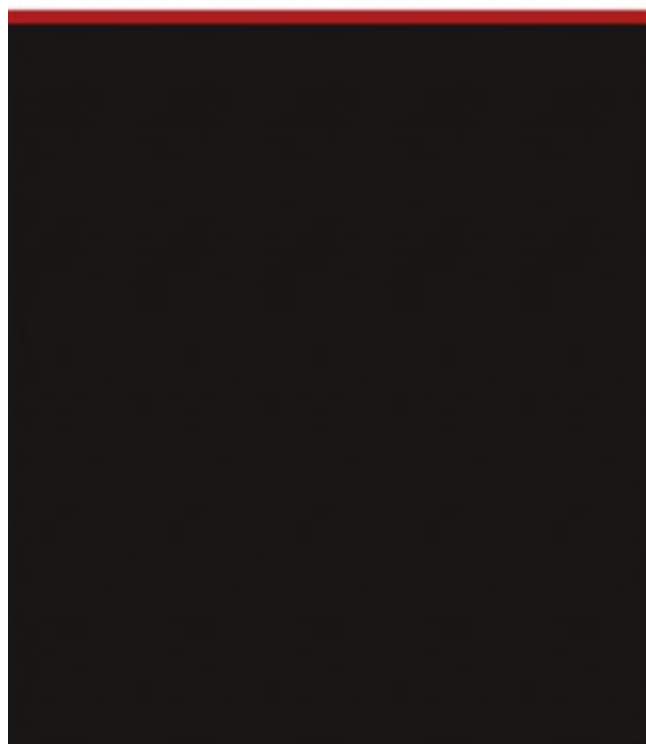
Eva Sládková

Eva Sládková: Listy v hlbokých prúdoch [Letters in the deep streams]. In: *Ostium*, vol. 19, 2023, no. 4. (book review)

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Pierre Teilhard de Chardin
Zrod myšlení
Dopisy 1914–1919

P. T. DE CHARDIN: *Zrod myšlení*. České Budějovice: Malvern ve spolupráci s Českou společností Teilharda de Chardin, 2021. 338 s. Preklad Tereza Hodinová a Jan Petříček

V predslove k fascinujúcej zbierke súkromných listov z vojnových rokov 1914 - 1919 sa celoživotná priateľka a sesternica Marguerite Teilhard-Chambon snaží v júli 1959 vyjadriť rozpoloženie kňaza a paleontológa Pierra Teilharda de Chardin týmito slovami:

„Bude vůbec moci jednou odhalit to, co viděl, co cítil, o čem přemýšlel během tohoto podivuhodného období, z něhož vyšel proměněný? V předvečer své demobilizace si kladl úzkostnou otázku: „Uslyší

mě někdy někdo?“ (s. 24)

Na úvod treba oceniť, že v rámci Českej spoločnosti Teilharda de Chardin sa podarilo začať s vydávaním jeho diela, keďže publikovaná kniha, ktorá už dávno nie je novinkou na knižnom trhu, ukrýva v týchto listoch ambiciózne zárodoky originálneho vlastného myslenia, mystickej skúsenosti a kresťanskej teórie o evolúcii. Životopis tohto neskôr tak veľmi vyhosteného ducha do geografickej dialky od „priateľných“ spoludruhov v cirkevnej službe je ešte za horizontom prvej línie vo vojnových zákopoch.

Mladý muž, v kritických prvých rokoch od kňazskej vysviacky v roku 1911, prežíva všetkými pórmii surovosť reality. Mnohých by mohlo prekvapiť, akým spôsobom uchopoval rutinu, ktorá vzniká aj v takej šialenosti, akou je vojna. Avšak už v tom sa prejavuje to, že duchovný život pre neho bola seriózná výzva, priam nutnosť, aby zostal slobodný a mohol hľadať príjemcu, nielen adresáta, ten stred, kde sa človek môže stretnúť s Tým, ktorý je za hocijakou skutočnosťou. Evolúcia totiž prebieha nielen vo vesmíre, ale aj vo vnútri človeka. Sú to predzvesti kríz, ktorými sa rozbíjajú, triedia, očisťujú osobné dejiny. Dnes ich dešifrujeme ako konflikty, ale často sú to mínové polia a inokedy zase zákopy – skrytosti, kde nachádzal autor dopisov na fronte „... neodolateľnou príťažlivosťou, pretože v určitom ohľadu je krajní medzi nášho konaní a prožívání. Nejenže kolem sebe vidíme věci, které nelze zažít nikde jinde, ale zároveň cítíme, jak se v nás samých dere na povrch hluboký proud jasnozřivosti, energie a svobody...“ (s. 188)

Pokiaľ nebol Pierre de Chardin prevelený k streleckej divízii a zúčastňoval sa vojny len ako nosič ranených, priznáva sa k nude. V roku 1915 prichádza zlom. Neistota vo všetkom, vrátane momentu, kedy a kde bude sláviť najbližšiu bohoslužbu, ho otvára radosti z očakávania. Uvedomuje si, že neistota zasahuje každého zúčastneného, jej súčasťou je však zároveň vrúcnosť: „Co se odloučení týče, je jisté, že naše srdce bude kvůli němu vždy krváčet; ale právě za tuto cenu do něj vstoupí o něco víc náš Pán.“ (s. 30)

Čeliť priamo nebezpečenstvu priamo ho v jeho prípade oslobodzuje od strachu, uvoľňuje pre chvíľu, ktorá môže byť zásadná. V listoch, medzi delovými ranami, náhodou strely a bežným dňom niekde mimo akcie priznáva, ale nestázuje sa, že sa medzi malým počtom duší prebudených pre náboženstvo a neuveriteľnou vulgárnosťou necíti byť užitočný. „To všechno ti říkám z potřeby vyjádřit se, rozhodně ne proto, abych před tebou projevoval nějakou více méně nakažlivou depresi, která, jak doufám, neexistuje. Nesmíme zavírat oči před obtížemi a nedostatky: čím víc je rozeznáváme, tím méně nás matou. - Jestliže jsem poslední dobou získal nějaké přesvědčení, pak to, že ve vztazích s druhým není člověk nikdy dost dobrý a mírný ve formě: mírnost je první síla, a možná i první cnost mezi těmi, které jsou vidět. Vždycky jsem trpce litoval, že jsem nechal proniknout tvrdost nebo pohrdání do toho, co je přitom tak sladké.“ (s. 37)

Nedáľeko Dunkerku povzbudzuje sesternicu k dôvere v pomalú prácu Boha, keďže zákon každého pokroku súvisí s prechádzaním cez neistotu. Táto sesternica je absolventkou filozofickej fakulty, riadi parížsky inštitút, skúša to s literatúrou a pýta si spätnú väzbu, ktorú dostáva ako rady pre duchovný rast: „Pláčeš závistí při pohledu na ty, kteří uvádějí do svých životů věčnost. Ale ujišťuji tě, že Tvůj život je naplněný. Věčnost vstupuje do našeho vědomého života v den, kdy „nabíráme kurz“ směrem k Bohu.“ (s. 41)

Pri pohľadoch na prírodu, západ slnka cíti krásu, ktorá do srdca vlieva veľkú potrebu žiť. „... V současném konfliktu musí každý zapomenout na to, co by mohl získat sobeckým zdokonalováním, a stát se prostým úsilím obětovaným společné námaze.“ (s. 43)

Nie je podstatné konať dobro, ale byť na svojom mieste... „Málo záleží na tom, zda v hloubi sebe samé cítíš jakousi přirozenou tíhu, tendenci uzavřít se se svými smutky a chybami: máme v sobě

mnoho ďalších „přirozených“ tíží, které nesou jméno poživačnost, sobectví, malá snaha; nicméně nespočívá snad pravda v osvobozování se od nich, navzdory nucenému postoji, k němuž nás tento sklon tlačí?“ (s. 49)

Ako neskôr v autobiografii *Srdce hmoty* spomenie, že až po tridsiatke objavil ženskosť, bez ktorej si už nevedel predstaviť zvyšok svojho života. Pokojne to mohlo začať a pokračovať tak čistým spôsobom, ako to znie z týchto listov. Skutočný začiatok akoby vždy prikrýval ten rajský či pavlovský závoj... Publikované listy podľahli len decentnej, dôstojnej „cenzúre“, aby neobsahovali vyslovene osobné pasáže, ktoré majú zmysel iba pre Marguerite a Pierra.

Duchovné dozrievanie obohacuje zmienka o knihe *Zmysel smrti*. Novú filozofiu pozitivistov odbíja s tým, že „mohou vymazať nadpřirozeno jen za podmínky, že zničí svoju nauku o lidském zotročení zkušeností“ (s. 60). Svojsky rieši problém ľudského údely, užitočnosti križa a zla, ktoré pretavuje spôsobom, že sa oslabením mení v mene Ježiša Krista na dobro a povznesenie. Sebakritický ignorant a mešťan vo veci vzdelávania (tak sa sám označuje na strane 110) uznáva, že vždy bude niekde silný pomer beztvárnych a skazených myslí – autorít, ktoré budú vyžadovať, aby sa silou vtlačila pravda do nejakej formy.

Forma pre neho neznamerala len krásu, ale uvedomoval si, ako môže vytvárať ohrozenie, riziko svojou silou. Odložil si nápad na Krista vo svätožiarí „všeho toho, co je ve Skutečnosti vyvolené, neomezeně postižitelný a činný v každém stvoření... Svatost živená intenzivním společenstvím se Zemí.“ (s. 112)

Na záver ešte niekoľko slov z vojnového medzičasu: „Důležité je jedině to, abychom se připojili k všudypřítomné Božské Činnosti, která je tím láskyhodnější, čím víc se náš osud vymyká našim očekáváním i naší kontrole.“ (s. 113)

PhDr. Eva Sládeková
Obchodná akadémia Zlaté Moravce
e-mail: evelyn.sladekova@gmail.com